

Lluís Companys, història i memòria

Aquests dies, Catalunya recorda la detenció i afusellament de qui va ser president de la Generalitat i del Parlament. EL TEMPS presenta alguns dels moments clau en la vida de Companys il·lustrats amb una excepcional selecció de fotografies.

El dia 15 d'octubre Catalunya rememba el segrest legal d'un president de la Generalitat i del Parlament, el simulacre de judici a què el van sotmetre, el consell de guerra amb sentència ja predeterminedada, i el despietat afusellament. Companys, tot sol, encarna l'horror del franquisme, la persecució contra la llibertat i contra la catalanitat. Una llarga etapa que arriba fins que els jerarques totalitaris agafen por dels aliats quan la II Guerra Mundial es capgira. L'estat franquista es va fer, amb aquesta persecució, digne de ser jutjat als Tribunals de Nuremberg, com pretenien els patriotes catalans exiliats a Xile, que lliuraren documentació amb els noms de Franco i Serrano Suner, entre d'altres, perquè fossin jutjats al costat dels seus amics Goering o Hess... perquè s'engeguessin diligències contra els crims contra la humanitat comesos pel règim que l'església portava sota pal·li.

El cas fou arxivat. Igual com cap jerarca soviètic fou jutjat pels deu mil oficials polonesos assassinats a les fosses de Katyn. Raons d'estat. Per jutjar uns dirigents polítics, el que s'ha de fer abans és derrotar militarment els seus exèrcits. Aleshores es poden celebrar consells de guerra i executar sentències. Hitler fou vençut i jutjat amb raó democràtica; Companys fou vençut i jutjat, sense raó democràtica, però ni Stalin ni Franco pogueren ser jutjats perquè no van ser vençuts.

Carles Sentís, en les seves cròniques del judici de Nuremberg, explica clarament la matisació.

L'aniversari de la mort de Companys va esdevenir una festa reivindicativa amb més força, potser, que l'Onze de Setembre. Hi juga a favor seu el fet que es tracti d'un record més proper cronològicament i el to crític de la seva circumstància popular.

Companys, tot sol, encarna l'horror del franquisme, la persecució contra la llibertat i contra la catalanitat.

D'ací ve el creixent potencial popular que va adoptant aquest seixantè any de record que arrencà el passat agost al pont d'Hendaia, on la Gestapo el va lliurar a la Guàrdia Civil. L'acte va tenir gran escalf popular malgrat l'escassa difusió posterior de TV3, a diferència del ressò que se'n va fer la televisió basca. Milers de catalans s'agermanaren amb els bascos per aguantar, sota la pluja, una estona per retre un homenatge vital. Els actes continuaren. Aquests dies és notícia que diverses ciutats, seguint la frase

d'Ossorio y Gallardo, dediquen al president assassinat escultures per a recordar la mort del màxim càrrec democràtic de la Catalunya popular, de la vida compromesa de qui fundà la Unió de Rabassaires o de qui va emprendre tantes iniciatives, com per exemple les Edicions Llibertat.

Sabadell, Arenys de Mar, Vilassar de Mar... s'afegeixen a les ciutats que tenen un monòlit, una estela, un bust, un símbol de recordança a un ideal de llibertat que el feixisme intentà esborrar fa seixanta anys i aconseguí precisament el contrari: projectar-lo al futur amb més força. Començant per l'exili, que va passar automàticament de mantenir una percepció crítica a homenatjar-lo sense fissures.

EL TEMPS presenta un suplement on es desgranen unes facetes de la història del president Companys en moments importants: els de la guerra civil i els anys previs a la dictadura de Primo de Rivera. Oferim també una selecció gràfica poc coneguda sobre qui fou recordat com a símbol de la Catalunya vençuda i, un cop mort, va ajudar a unir l'exterior i l'interior, l'exili i la terra de resistència, en un sol combat. Una lluita des de la força de la raó i de la democràcia per aconseguir l'ideal de llibertat i catalanitat més enllà de la crítica historiogràfica i política, necessària en el primer cas i baldera en el segon.

Josep M. Figueres